

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้รับการยกย่องว่าเป็นยุคแห่งความรุ่งเรืองของวรรณคดียุคหนึ่ง ทั้งนี้เพราะในสมัยดังกล่าวมีผลงานที่คิดค้นมากมาย เช่น เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนบางตอน นิราศบางเรื่องของสุนทรภู่ นิราศนรินทร์ของนายนรินทร์ชิเบศร์ (อิน) โคลงนิราศพระยาตรัง โคลงนิราศกามเสด็จลำน่านน้อย และโคลงคั่นเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยของพระยาตรัง และงานพระราชนิพนธ์หลายเรื่อง เช่น เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนบางตอน บทละครในเรื่องรามเกียรติ์ บทละครในเรื่องอิเหนา กาพย์เห่เรือชมเครื่องคาวหวาน บทพากย์โขนตอน พรหมาศ นาคบาศ นางลอย และเอราวัณ รวมทั้งบทละครนอกรวม ๒ เรื่อง คือ สังข์ทอง ไกรทอง คำวิ มณีพิไชย ไชยเชษฐ และสังข์ศิลป์ชัย

พระราชนิพนธ์บทละครดังกล่าวได้รับยกย่องว่าเป็นบทละครที่ดีเด่นทั้งในด้านกระบวนร้องและกระบวนรำ ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาถำรงราชานุภาพ ทรงกล่าวไว้ว่า

... ทรงพระราชนิพนธ์บทสำหรับเล่นละครเป็นข้อสำคัญ เป็นต้นว่า เรื่องละครที่ทรงเลือกมาแต่งบทก็ดี บทที่แต่งขึ้นก็ดี เข้าแก่ที่เหมาะแก่กระบวนเล่นละคร เป็นประมาณ เมื่อแต่งบทแล้วยังให้ขอมกระบวน

ทำให้เขากับบท จนเห็นเขากันเรียบร้อยงดงามแล้ว จึงเขาเป็นใช้ได้ เพราะฉะนั้น กระบวนละครรัชกาลที่ ๒ ทั้งบทและวิธีรำ จึงวิเศษกว่า ครั้งไหน ๆ ที่เคยปรากฏมาแต่ก่อน จึงใคนับถือกันเป็นแบบอย่างของ ละครรำที่เล่นสืบต่อมาจนตรามเหศวรทุกวันนี้ ควรนับว่าเป็นแบบละครรำ ของกรุงรัตนโกสินทร์โลกเกิดขึ้นเมื่อรัชกาลที่ ๒ เป็นเดิมมา^๑

นอกจากนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ยังได้ทรงชี้แจง ในตำนานพระราชนิพนธ์บทละครนอกไว้ว่า บทละครนอกเหล่านี้เดิมเป็นนิทานชาดก บ้าง นิทานในปัญญาสชาดกบ้าง เป็นนิทานพื้นเมืองมาแต่โบราณบ้าง บางเรื่องก็ เชื่อว่าเป็นเรื่องจริง^๒ และทรงให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์บทละครนอก เรื่องควาวัว พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยคงจะทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นทีหลัง เรื่องอื่น ๆ เพราะ "สังเกตดูทั้งทางความและทางกลอนซ้ำของยี่งัก ถ้าใครจับ ขึ้นอ่านแล้วก็เพลิดเพลินมีใครจะวางลงได้"^๓

นอกจากนั้น ผู้วิจัยพบว่าผู้กล่าวถึงเรื่องควาวัวพระราชนิพนธ์บทละครนอก ในรัชกาลที่ ๒ ไว้ดังนี้

^๑ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ตำนาน ละครอิเหนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔. (พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๐๘), หน้า ๑๕๑.

^๒ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, "ตำนาน พระราชนิพนธ์บทละครนอก", บทละครนอกรวม ๖ เรื่อง, พิมพ์ครั้งที่ ๕. (พระนคร : สำนักพิมพ์ศิลปบรรณาการ, ๒๕๑๓), หน้า (๗).

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า (๗).

๑. ชุนวิจิตรมาตรา เชื่อว่านิทานเรื่องควีโคได้มาจากนิทานเรื่อง
 สองพี่น้อง (The Story of Two Brothers) ซึ่งมีอยู่ในหนังสือ "เรื่อง
 ประชาชนของอียิปต์โบราณ" (Popular Stories of Ancient Egypt)
 ซึ่ง เซอร์ จี. มาสเปโร (Sir G. Maspero K.C.B.D.C.L. Oxon)
 เป็นผู้รวบรวมและวิจารณ์ ชุนวิจิตรมาตราสันนิษฐานว่าเหตุที่เนื้อเรื่องควี และ
 นิทานเรื่องสองพี่น้องคล้ายคลึงกันคงจะเป็นเพราะไทยกับอียิปต์มีความสัมพันธ์กัน
 ทางด้านวัฒนธรรมมาตั้งแต่สมัยโบราณ^๑

๒. ธนิต อัยโพธิ์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์บทละครนอก
 เรื่องควีว่า เป็นเรื่องที่ทรงใช้เค้าความคิดความโนภาพผูกโครงเรื่อง แล้วทรง
 พระราชนิพนธ์ เป็นเรื่องทิวจิตรพิสดาร^๒

ในคานการศึกษาคุณค่าที่มีความเกี่ยวข้องกับบทละครนอก ผู้วิจัยพบว่า
 มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

๑. สุวคนธ์ จงตระกูล ได้ศึกษาเรื่องกษัตริย์ในวรรณคดีไทย และได้
 กล่าวถึงลักษณะของกษัตริย์ในวรรณคดีละครนอกไว้ว่า ไม่มีความเป็นสง่า น่าเกรง
 ขาม แต่เป็นเพียงตัวละครที่กวีสมมติขึ้น แล้วบรรยายให้เห็นลักษณะกิริยาท่าทาง

^๑ชุนวิจิตรมาตรา, สิ่งที่คิดเห็นในเรื่องควี (พระนคร : สำนักพิมพ์
 สาส์นสวรรค์, ๒๕๑๒), หน้า ๒๔-๕.

^๒ธนิต อัยโพธิ์, นิทานวรรณคดี (พระนคร : กรมศิลปากร, ๒๕๑๐)
 หน้า ๑.

ตลกเคอะเขิน ทำสิ่งผิดมากกว่าสิ่งที่ถูกเพื่อก่อให้เกิดอารมณ์ขันแก่ผู้อ่าน^๑

๒. เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ ได้ศึกษาบทละครนอกสมัยกรุงศรีอยุธยา ทั้ง ๑๘ เรื่องไว้อย่างกว้าง ๆ ในด้านลักษณะของโครงเรื่อง แก่นของเรื่อง ส่วนนวนโวหาร ภาษา วิจัยารักลงในสมุดไทย ลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้ในบทละคร และเพลงที่ใช้ในการแสดงละครนอก^๒

๓. เบญจวรรณ ฉัตรเนตร ได้ศึกษาพระราชนิพนธ์บทละครนอก ในรัชกาลที่ ๒ ในเชิงวิจารณ์ด้านแก่นเรื่อง สัญลักษณ์ และความเปรียบเทียบ ทั้งยัง ได้กล่าวถึงพระราชนิพนธ์บทละครนอกในรัชกาลที่ ๒ ในแง่ที่สามารถถ่ายทอดชีวิตจิตใจของคนไทยได้เป็นอย่างดี ลักษณะนิสัยใจคอของตัวละครมีความสมจริง ภาษาให้ภาพพจน์ ส่วนนวนโวหารไพเราะ กมคาย การดำเนินเรื่องรวดเร็ว คำพูดของตัวละครมีลักษณะเป็นชาวบ้าน เดี๋ยวร้อนและ เข้มขัน^๓

^๑สุวคนธ์ จงกระกูด, "กษัตริย์ในวรรณคดีไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓), หน้า ๑๒๘.

^๒เสาวลักษณ์ อนันตศานต์, "บทละครนอกสมัยกรุงศรีอยุธยา" (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕), หน้า ๒.

^๓เบญจวรรณ ฉัตรเนตร "พระราชนิพนธ์บทละครนอกในรัชกาลที่ ๒ : การศึกษาในเชิงวิจารณ์" (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๔.

แม้ว่าจะมีผู้ศึกษาบทละครนอกใน
 คานทาง ๆ ดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่หาได้มีการนำพระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่อง
 คาวีมาพิจารณาโดยละเอียดไม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวรรณคดี
 เรื่องนี้

ความมุ่งหมายในการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาพระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องคาวี

๓ ประการ คือ

๑. ศึกษาที่มาของพระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องคาวี
๒. ศึกษาความดีเด่นของพระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องคาวีในด้าน
 การสร้างตัวละคร การดำเนินเรื่อง เพลงประกอบการแสดง และศิลปะการใช้ภาษา
๓. ศึกษาเปรียบเทียบพระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องคาวีกับพหุลาคาวี
 ชาตก เสือโคกคำจันทร์ และเสือโคกกลอนสวดในด้านเนื้อเรื่อง

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษา ผู้วิจัยได้ถือเอาหนังสือบทละครนอกรวม ๒ เรื่อง พระ
 ราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ของสำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร
 ซึ่งพิมพ์เป็นครั้งที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ เป็นหลัก

อนึ่ง ผู้วิจัยมิได้ใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่จะเลือกมาใช้
 เท่าที่เห็นว่าเหมาะสม และจะนำความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ มาใช้ประกอบด้วย
 เช่น ความรู้ทางด้านสังคมวิทยา จิตวิทยา คนตรีไทย และสุนทรียศาสตร์ เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะทำให้เกิดประโยชน์หลายประการด้วยกัน คือ

๑. ทำให้ทราบความเป็นมาของพระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องควาวิ
๒. ทำให้ทราบว่าพระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องควาวิ มีลักษณะเป็นบทละครนอกที่ตีเค้นอย่างไร
๓. ทำให้ทราบความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง และความแตกต่างในด้านเนื้อหาของพระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องควาวิกับพหุลาคาวิชาดก เสือโคกคำจันทน์ และเสือโคกลอนสวาด
๔. เป็นประโยชน์ หรือ เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ ที่มีต้นเค้ามาจากชาดก

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการวิจัยดังนี้ คือ

๑. กำหนดโครงสร้างของวิทยานิพนธ์
๒. ศึกษาพระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องควาวิ และศึกษาวรรณคดีที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับ ตลอดจนบทความและหนังสือที่กล่าวถึงวรรณคดีเรื่องนี้
๓. นำความรู้ความต่าง ๆ เช่น สังคมวิทยา จิตวิทยา คนตรีไทย และสุนทรียศาสตร์มาวิเคราะห์พระราชนิพนธ์บทละครนอกเรื่องควาวิโดยละเอียด
๔. เรียบเรียงและจัดลำดับผลที่ได้จากการศึกษา และนำเสนอเป็นบท ๆ